

REZIME

Ova studija ispituje razarajući uticaj životnog ciklusa uglja (rudarenje, sagorijevanje i odlaganje otpada) na živote i egzistenciju u lokalnim ruralnim zajednicama na Zapadnom Balkanu, oblasti sa nekim od najviših nivoa zagađenja vazduha u Evropi.

Istražuje i uticaje eksploatacije uglja i srodnih aktivnosti tokom ciklusa uglja na pravo ljudi na adekvatnu hranu i ishranu i čistu, zdravu i održivu životnu sredinu i druga međusobno povezana prava. Poseban fokus se stavlja na lokalne borbe i otpor uticaja električne energije na ugalj na tri lokacije: sela Kličevac i Drmno, u blizini rudnika Drmno i termoelektrane Kostolac u Srbiji; Rudnik Kamengrad i selo Kamengrad, opština Sanski Most u Bosni i Hercegovini; i elektrana Ugljevik i rudnik uglja, takođe u Bosni i Hercegovini.

Svjedočenja prikupljena od lokalnog stanovništva i grupa civilnog društva, u kombinaciji sa zapažanjima FIAN International, otkrivaju jasne indikacije ekološkog uništenja. One uključuju zagađene i poremećene opskrbe podzemnim vodama, što vodi do preplavlivanja, nestašice vode i smanjenih poljoprivrednih prinosa. Osim toga, prijavljeno je zagađenje vazduha i promjene u obrascima vjetrova uslijed iskopina velikih razmjera, zajedno sa biljnim bolestima, poplavama i slijeganjem domova i poljoprivrednih objekata,² uz povećane slučajeve respiratornih bolesti, alergija i drugih teških zdravstvenih implikacija.

Ovi uticaji vezani za ugalj ozbiljno ugrožavaju ekološku osnovu proizvodnje hrane i imaju značajne posljedice po biodiverzitet i prirodne resurse, koji imaju suštinski značaj za ostvarivanje prava na adekvatnu hranu i ishranu, te čist, zdrav i održivu životnu sredinu.

Uprkos tome, vlade Srbije i Bosne i Hercegovine nisu adekvatno postupile. Procesi donošenja odluka često nisu transparentni, participativni ili demokratski i često nisu u skladu sa nacionalnim i međunarodnim pravnim okvirima. Značajno je odsustvo konsultacija sa pogođenim zajednicama i vjerodostojnih procjena uticaja na životnu sredinu. Zajednice koje su teško pogođene eksploatacijom uglja i srodnim aktivnostima već se godinama bore za preseljenje i nadoknađivanje gubitaka poljoprivrednog zemljišta i imovine. Mali proizvođači hrane na zapadnom Balkanu dosljedno pozivaju na politike i raspodjelu resursa kako bi se podstakla i podržala lokalna i održiva proizvodnja hrane, uključujući i male proizvođače hrane.

Situacija jasno krši obaveze i posvećenost obe zemlje u vezi s ljudskim pravima, životnom sredinom i klimom, kao što je sadržano u nizu međunarodnih instrumenata uključujući: *Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima* (ICESCR), Deklaraciju UN-a o pravima seljana i drugih ljudi koji rade u ruralnim područjima (UNDROP), *Konvenciji o biološkoj raznolikosti* (CBD) i Pariškom sporazumu o klimatskim promjenama. Pored toga, ova situacija uz djela i propuste obje države su u suprotnosti sa relevantnim nacionalnim pravnim i političkim okvirima.

